

CONIUNCTIVUS PRAESENS + PERFECTUM

VORM	coniunctivus praesens:	a-stam: de a van de stam verandert in een e e-stam, i-stam, consonantstam: stam + a capio-groep: zoals de i-stam: cap-i- a -m, cap-i- a -s etc)
	coniunctivus perfectum actief kenletters: -eri-	perfectumstam + eri + uitgang
	coniunctivus perfectum passief	PPP (ptc.perf.passief) + con.praesens van esse (sim, sis..)

Criteria bij het vaststellen van de GEBRUIKSWIJZE van de coniunctivus:

- 1 Staat de coniunctivus in de **hoofdzin** of in de **bijzin**?
- 2 In welke **tijd** staat de coniunctivus? (praesens, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum)

Gebruikswijze van de coniunctivus praesens en perfectum in:

HOOFDZIN

§	Naam	Tijd	Kenmerk	Vertaling
§189a	vervulbare wens (optativus/desiderativus)	praesens/perfectum	(utinam)	moge/mogen
§191	adhortativus prohibitivus	praesens praesens/perfectum	- ne	laten (zoals de imperativus)
§192	potentialis	praesens/perfectum (heden)	-	kunnen/zouden kunnen
§193	concessivus	praesens/perfectum	-	ook al
§194	dubitativus/ deliberativus	praesens (heden)		moeten

BIJZIN (coniunctivus als gevolg van de ontwikkeling van nevenschikking naar onderschikking)

	bijzinnen zonder inleidend woord			
§196 §197	subjectsinnen objectsinnen	alle tijden	-	-
	bijzinnen ingeleid door een conjunctie			
§198	subjectsinnen / objectsinnen finale aanvullingszinnen	alle tijden	ut ne ut ne	dat dat niet dat/om te dat niet/om niet te

BIJZIN

§	Naam	Tijd	Kenmerk	Vertaling
---	------	------	---------	-----------

	bijzinnen ingeleid door een conjunctie			
§198	finale bijzinnen	alle tijden	ut/uti ne	(op)dat/om te (op)dat niet/om niet te/om te voorkomen dat
§199	na verba timendi	alle tijden	ne ne non	dat dat niet
§200	na verba impediendi	alle tijden	ne quominus	dat/om te dat/om te
§200	na ontkende verba impediendi/dubitandi	alle tijden	quin	om/of
§202	consecutieve bijzinnen	alle tijden	(tam,tantus etc.)ut (tam,tantus etc.)..ut non	(zo)dat (zo)dat niet
§203	causale bijzinnen cum causale	alle tijden	quia/quod quoniam cum	omdat/daar (subjectief) aangezien/omdat/daar (subjectief) omdat
§214b	potentialis	praesens/ perfectum	si	stel dat
§216	concessieve bijzinnen cum concessivum	alle tijden	cum	hoewel/ofschoon

	relatieve bijzinnen			
§221	finaal	alle tijden	relativum	opdat/om te
	consecutief	alle tijden	relativum	(zo)dat
	causaal	alle tijden	relativum	omdat
	concessief	alle tijden	relativum	hoewel/ofschoon

	indirecte vraagzinnen			
§223	coniunctivus v.d. indirecte vraag	alle tijden	vraagwoord	-

	oratio obliqua			
§224 II	obliquus < bijzin in IND in oratio recta	alle tijden	bijzin	-

Oefenzinnen coniunctivus praesens en perfectum:

HOOFDZIN

vervulbare wens:	1	Homines, qui talia scelera committunt, severe puniantur. Moge mensen, die dergelijke misdaden began, streng gestraft worden.
	2	Quid dicis? Fratremne tuum de tecto cecidisse? Utinam ne vulneratus sit! Wat zeg je? Of je broer van het dak gevallen is? Moge hij niet gewond zijn!
adhortativus	3	Bibamus et edamus. Iter longum et difficile erit. Laten we drinken en eten. De tocht zal lang en moeilijk zijn.
	4	Ne credamus eos verum nobis dicturos esse. Iam saepe nos deceperunt. Laten we niet geloven dat z eons de waarheid zullen vertellen. Ze hebben ons al vaak bedrogen.
prohibitivus	5	Ne respondeas te nihil omnino vidisse. Antwoord niet dat je helemaal niets gezien hebt.
	6	Ne dixeritis vos nihil vidisse. Jullie moeten niet beweren dat jullie niets gezien hebben.
potentialis	7	Si illi viro credatis, fallamini. Als jullie die man geloven, worden jullie bedrogen.
	8	Quis nostrum negaverit eloquentiam rem esse difficillimam? Wie van ons zal ontkennen dat welsprekendheid iets lastigs is?
concessivus	9	Omnia possideat, non possidet aëra Minos. Hij mag dan alles bezitten, Minos bezit de lucht niet.
	10	Esto, semel nos vicerit, at iterum non vincet. Het zij zo/oké, laat hij ons eenmaal overwonnen hebben, maar een tweede keer zal hij niet winnen.
dubitativus/deliberativus	11	Quid faciamus? Wat moeten/zullen we doen?
	12	Eam? An non eam? Moet/zal ik gaan? Of moet/zal ik niet gaan?

BIJZIN (coniunctivus als gevolg van de ontwikkeling van nevenschikking naar onderschikking)

	13	Opto ut incolumis redeas. Ik wens dat je behouden terugkeert.
	14	Cave, ne occasionem hanc idoneam praetermittas. Pas op, dat je deze geschikte gelegenheid niet voorbij laat gaan.
	15	Curemus, ne nos audiant. Laten we ervoor zorgen, dat ze ons niet horen.
<u>BIJZIN</u>		
finale bijzinnen	16	Te rogo, ut eum adiuves. Ik vraag jou, om hem te helpen.
	17	Ianuam claudamus, ne (ali)quis nos videre possit. Laten we de deur sluiten, om te voorkomen dat/opdat niet iemand ons kan zien.
na verba timendi	18	Timeo, ne aeger sit. Ik ben bang dat hij ziek is.
	19	Timeo, ne non veniat. Ik ben bang, dat hij niet komt.
na verba impediendi	20	Deterremus hostem ne/quominus agros invadat. Wij belemmeren de vijand ons gebied binnen te vallen.
na ontkende verba impediendi/dubitandi	21	Hostem non impedire possumus quin agros invadat. Wij kunnen de vijand niet belemmeren ons gebied binnen te vallen.
	22	Non dubito quin amicus meus venturus sit. Ik twijfel er niet aan of mijn vriend zal komen.
consecutieve bijzinnen	23	Tam dives est, ut omnia emere possit. Hij is zo rijk, dat hij alles kan kopen.
	24	Tam pauper est, ut cibos emere non possit. Hij is zo arm, dat hij geen eten kan kopen.
causale bijzinnen	25	Domi manet, quod aeger sit. Hij blijft thuis omdat hij ziek is (vindt hij). (Domi manet, quod aeger est.) Hij blijft thuis omdat hij ziek is.
- cum causale	26	Cum aeger sit, venire non potest. Aangezien hij ziek is, kan hij niet komen.
potentialis	27	Si illi viro credatis, fallamini. Als jullie die man geloven, worden jullie bedrogen.

concessieve bijzinnen	28	Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas. Ook al ontbreken de krachten, toch moet de wil geprezen worden.
- cum concessivum	29	Cum dives sit, tamen felix non est. Hoewel hij rijk is, is hij toch niet gelukkig.

relatieve bijzinnen

- finaal	30	Delphos aliquem mittam, qui de hac re Apollinem consulat. Ik zal iemand naar Delphi sturen, die Apollo hierover moet raadplegen/om Apollo hierover te raadplegen.
- consecutief	31	Ea est gens Romana, quae victa quiescere nesciat. Het Romeinse volk is zodanig dat het, hoewel overwonnen, niet weet te rusten.
- causaal	32	Scipio, qui videret non facile se hostem consequi posse, per mare Italiam repetere statuit. Omdat Scipio zag dat hij de vijand niet gemakkelijk kon inhalen, besloot hij over zee naar Italië terug te keren.
- concessief	33	Dux ille egregius, qui tot milites perdidisset, tamen Romanis bellum intulit. Die voortreffelijke aanvoerder, verklaarde, hoewel hij zoveel soldaten verloren had, de Romeinen toch de oorlog.

indirecte vraagzinnen

- conj v.d.indirecte vraag	34	Non intellego, cur taceas. Ik begrijp niet, waarom jij zwijgt.
	35	Rogo, a quo adiuveris. Ik vraag, door wie jij geholpen wordt.

oratio obliqua

obliquus < bijzin in IND in oratio recta	36	Putat servus se omnia fecisse, quae sibi imperata sint. De slaaf denkt dat hij alles gedaan heeft, wat hem opgedragen is.
--	----	--

CONIUNCTIVUS IMPERFECTUM + PLUSQUAMPERFECTUM

VORM	coniunctivus imperfectum:	infinitivus praesens + uitgang (actief en passief)
	coniunctivus plusquamperfectum	infinitivus perfectum + uitgang (actief)
		PPP + coniunctivus imperfectum van esse (passief)

Criteria bij het vaststellen van de GEBRUIKSWIJZE van de coniunctivus:

- 1 Staat de coniunctivus in de **hoofdzin** of in de **bijzin**?
- 2 In welke **tijd** staat de coniunctivus? (praesens, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum)

Gebruikswijze van de coniunctivus imperfectum en plusquamperfectum in:

HOOFDZIN

§	Naam	Tijd	Kenmerk	Vertaling
§189b	onvervulbare wens (optativus/desiderativus)	imperfectum (heden)	utinam	.. maar ..
		plusqperf (verleden)	utinam	.. maar ..
§190	irrealis	imperfectum (heden)	-	zouden
		plusqperf (verleden)	-	zouden zijn/zouden hebben
§192	potentialis	imperfectum (verleden)		hadden kunnen
§194	dubitativus/ deliberativus	imperfectum (verleden)		moest/had moeten

BIJZIN (coniunctivus als gevolg van de ontwikkeling van nevenschikking naar onderschikking)

	bijzinnen zonder inleidend woord			
§196 §197	subjectsinnen objectsinnen	alle tijden	-	-
	bijzinnen ingeleid door een conjunctie			
§198	subjectsinnen / objectsinnen finale aanvullingszinnen	alle tijden	ut ne ut ne	dat dat niet dat, om te dat niet, om niet te

BIJZIN

§	Naam	Tijd	Kenmerk	Vertaling
---	------	------	---------	-----------

	bijzinnen ingeleid door een conjunctie			
§198	finale bijzinnen	alle tijden	ut/uti ne	(op)dat/om te (op)dat niet/om niet te/om te voorkomen dat
§199	na verba timendi	alle tijden	ne ne non	dat dat niet
§200	na verba impediendi	alle tijden	ne quominus	dat/om te dat/om te
§200	na ontkende verba impediendi/dubitandi	alle tijden	quin	om/of
§202	consecutieve bijzinnen	alle tijden	(tam,tantus etc.)ut (tam,tantus etc.)..ut non	(zo)dat (zo)dat niet
§203	causale bijzinnen cum causale	alle tijden	quia/quod quoniam cum	omdat / daar (subjectief) aangezien / omdat / daar (subjectief) omdat
§207 opm.	cum historicum	impf/plpf	cum	toen
§214a	irrealis	imperfectum (heden)	si	zouden
		plusqperf (verleden)	si	zouden zijn/ zouden hebben
§216	concessieve bijzinnen cum concessivum	alle tijden	cum	hoewel / ofschoon

	relatieve bijzinnen			
§221	finaal	alle tijden	relativum	opdat/om te
	consecutief	alle tijden	relativum	(zo)dat
	causaal	alle tijden	relativum	omdat
	concessief	alle tijden	relativum	hoewel/ofschoon

	indirecte vraagzinnen			
§223	coniunctivus v.d. indirecte vraag	alle tijden	vraagwoord	-

	oratio obliqua			
§224 Ib	obliquus 1 < conj. adhortativus in oratio recta 2 < imperativus in oratio recta	impf	-	dat moesten
§224 II	obliquus < bijzin in IND in oratio recta	alle tijden	bijzin	-

Oefenzinnen coniunctivus imperfectum en plusquamperfectum:

HOOFDZIN

onvervulbare wens:	1	Gaudeo vos venisse. Utinam et pater vester venisset. Ik ben blij dat jullie gekomen zijn. Ach, was ook jullie vader maar gekomen.
	2	Utinam pacis condiciones ne sprevissemus! Ach, hadden we de vredesvoorwaarden maar niet afgeslagen!
irrealis:	3	Si enim eas accepissemus, nunc in pace viveremus. Want als we die hadden aanvaard, leefden we nu in vrede.
	4	Cecidissem, nisi tu me retinuisses. Ik zou gevallen zijn/was gevallen, als jij me niet tegengehouden had.
potentialis	5	Talia non crederes. Dergelijke dingen kun je beter niet geloven.
	6	Non putarem te ignavum esse. Ik had niet kunnen denken dat jij lui was.
dubitativus/deliberativus	7	Quid dicerem? Wat moest ik zeggen?
	8	Haec cum viderem, quid agerem? Wat had ik, toen ik deze dingen zag, moeten doen?

BIJZIN (coniunctivus als gevolg van de ontwikkeling van nevenschikking naar onderschikking)

9	Curaverant, ne (ali)quis (ali)quid videre posset.
Zij hadden gezorgd, dat niemand/niet iemand iets kon zien.
10	Pater optavit, ut servi secum irent illuc.
Vader wilde, dat de slaven met hem daar naar toe gingen.

BIJZIN

finale bijzinnen	11	Misit legatos, ut pacem peterent. Hij stuurde gezanten, om vrede te vragen/die vrede moesten vragen.
na verba timendi	12	Timebamus, ne prima luce ab hostibus opprimeremur. Wij vreesden dat we bij het eerste daglicht door de vijanden gedood werden.
	13	Nautae verebantur, ne naves undis diu concussae postremo frangerentur. De zeelui vreesden, dat de schepen, die lang door de golven gebeukt waren, tenslotte uit elkaar zouden vallen.
na verba impediendi	14	Impediebamur, quominus iuvaremus.

		Wij werden belemmerd om te helpen.
na ontkende verba impediendi/dubitandi	15	Non impediēbat, quin venires. Hij belemmerde (je) niet, om te komen.
consecutieve bijzinnen	16	Ventus fuit tam acer, ut flammae omnes in partes diffunderentur. De wind was zo hevig, dat de vlammen alle kanten op verspreid werden.
	17	Periculum tantum erat, ut omnes fugerent. Het gevaar was zo groot, dat allen vluchtten.
cum causale	18	Captivi, cum fidem rupissent, in carcere inclusi sunt. De krijgsgevangenen werden, omdat ze hun woord gebroken hadden, in de gevangenis opgesloten.
cum historicum	19	Cum hoc diceret, omnes ridere coeperant. Toen hij dit zei, begonnen allen te lachen.
	20	Cum adventum tuum audivissem, ad te ire festinavi. Toen ik van jouw aankomst gehoord had, haastte ik me naar je toe te gaan.
irrealis	21	Adfuisset tibi, si potuisset. Hij had jou bijgestaan, als hij gekund had.
	22	Adessem vobis, si possem. Ik zou jullie bijstaan, als ik kon.
cum concessivum	23	Cum tecum ire maluissem, tamen domi manseram. Ook al had ik liever met jou willen gaan, toch was ik thuis gebleven.
<u>relatieve bijzinnen</u>		
- finaal	24	Nuntii missi sunt, qui cladem exercitus senatui nuntiarent. Er werden bodes gestuurd om de nederlaag van het leger aan de senaat te berichten.
- consecutief	25	Eo loco constitit, ubi ab omnibus conspici posset. Hij stond op die plek, die zo was dat hij door allen gezien kon worden.
- causaal	26	Hanc urbem, ubi natus esset, valde diligebat. Van deze stad hield hij, omdat hij daar geboren was/waar hij immers geboren was, erg.
- concessief	27	Brutus Caesarem interfecit, quem diligerebat. Brutus doodde Caesar, hoewel hij hem liefhad.

indirecte vraagzinnen

- conj v.d.indirecte vraag	28	Nescio, quot homines adessent.
Ik weet niet, hoeveel mensen er aanwezig waren.
	29	Duces nesciebant, quid Ulixes fecisset.
De aanvoerders wisten niet, wat Ulixes gedaan had.

oratio obliqua

obliquus

1 < conj. adhortativus
in oratio recta	30	Legati ita cum Caesare egerunt: fines suos relinqueret.
De gezanten onderhandelden als volgt met Caesar: hij moest hun gebied verlaten.
2 < imperativus
in oratio recta	31	Consul dixit: hostes captivos quam celerrime remitterent.
De consul zei: de vijanden moesten zo snel mogelijk de krijgsgevangenen loslaten.

obliquus

< bijzin in IND
in oratio recta	32	Putavit servus se omnia fecisse, quae sibi imperata essent.
De slaaf dacht dat hij alles gedaan had wat hem opgedragen was.
	33	Legati ita cum Caesare egerunt: se nolle agros relinquere, quos colerent.
De gezanten onderhandelden als volgt met Caesar: dat ze niet het gebied, dat zij (immers) bewoonden, wilden verlaten.